

Edmondo De Amicis

CUORE

Edmondo De Amicis (1846–1908), după ce a renunțat la cariera militară, a devenit jurnalist militar, publicând în câțiva ani șase jurnale de călătorie, gen literar care s-a bucurat de mare succes în rândurile publicului italian. După această perioadă bogată în călătorii, De Amicis s-a stabilit definitiv la Torino, unde, în 1886, publică romanul *Cuore. Carte pentru copii*. Printre romanele sale se numără și *Romanzo d'un maestro (Romanul unui învățător, 1890)*, *Amore e ginnastica (Dragoste și gimnastică, 1892)*, *La maestrina degli operai (Tânăra învățătoare a muncitorilor, 1895)*.

Inspirată din viața de școlar a fiilor săi, *Cuore* este opera considerată o capodoperă a literaturii pentru copii. Romanul s-a bucurat de un imens succes, dovedit de faptul că în câteva luni de la apariție s-au tipărit patruzeci de ediții și zeci de traduceri în limbi străine. Cartea are o puternică amprentă educativ-pedagogică și a fost foarte apreciată de public, copii și părinți deopotrivă, pentru bogăția personajelor care populează paginile sale, a întâmplărilor narate, a sentimentelor dezvăluite, a trăirilor intense.

Cuore este romanul-jurnal al unui băiat, Enrico Bottini, care, fiind elev, povestește numeroase episoade din viața lui și își prezintă pe larg colegii și învățătorul.

Cuore îndeamnă la cunoașterea prin experiență ca spre o activitate generoasă și concretă; cultivă sociabilitatea, conștiința de sine, cinstea.

De Amicis se așază în fața tânărului său prieten cu afecțiune și credință, vorbindu-i „de la om la om”, cu întristare chiar, când este cazul, dar recompensându-l, întotdeauna, cu un mesaj optimist despre valori, cele tradiționale, de bună seamă, solidaritatea, înțelegerea, prietenia, altruismul, respectul, curajul, cinstea, patriotismul, eroismul, sacrificiul, ilustrate, absolut toate, pe terenuri concrete și accesibile cititorului tânăr (școala, familia, orașul) și care trezesc instantaneu un vast și imediat ecou în conștiința sa.

Edmondo De Amicis

CUORE

Traducere de GETA POPESCU
Cuvânt-înainte de IOANA REVNIC

CORÍNT
BOOKS

OCTOMBRIE

Prima zi de școală

luni, 17

Astăzi este prima zi de școală. Au trecut ca prin vis cele trei luni de vacanță la țară! Mama m-a condus în această dimineață la Secția Baretti pentru a mă înscrie în clasa a treia elementară, însă eu mă gândeam la vacanța petrecută la țară și mergeam fără pic de chef.

Toate străzile forfoteau de copii; cele două prăvălii ale librarilor erau ticsite de tați și mame care cumpărau ghiozdane, serviete și caiete, iar în fața școlii se îmbulzea atâta lume, încât portarului și gardianului municipal¹ le era greu să țină ușa deschisă.

Lângă ușă, am simțit că cineva mă atinge pe umăr: era învățătorul meu dintr-a doua, mereu vesel, cu părul roșcat și ciufulit, care îmi spuse:

— Așadar, Enrico, iată-ne despărțiți pentru totdeauna!

O știam și eu prea bine, dar totuși m-au mâhnit cuvintele acelea. Am intrat cu mare greutate. Doamne, domni, femeii din popor, muncitori, ofițeri, bunicuțe, servitoare, toți cu copiii de mână și cu certificatele de promovare în cealaltă, umpleau încăperea de la intrare și scările și făceau un zgomot surd, de părea că intraseră într-un teatru.

Am revăzut cu plăcere încăperea aceea mare de la parter, cu ușile celor șapte clase, unde mi-am petrecut vreme de trei ani aproape fiecare zi. Era lume multă, învățătoarele plecau și veneau. Învățătoarea

¹ Voluntar din Garda civică (sau națională) care asigura paza și liniștea într-un oraș (n. tr.).

mea de la clasa întâi ciclul superior¹ mă salută din ușa clasei și îmi spuse:

— Enrico, tu înveți la etajul de sus, anul acesta; nu te voi vedea nici măcar în treacăt! – și mă privi cu tristețe.

În jurul directorului erau femei, toate îngrijorate, pentru că nu mai era loc și pentru copiii lor, și mi s-a părut că el avea barba puțin mai albă decât anul trecut. I-am găsit pe băieți înalți, dolofani.

La parter, unde se făcuseră deja repartițiile, erau copii din primele clase de la ciclul inferior care nu voiau să intre în clasă și se arătau îndărătnici precum măgărușii, trebuia să-i bagi înăuntru cu forța; și unii fugeau din bănci; alții, văzându-i pe părinți că pleacă, începeau să plângă, iar aceștia erau nevoiți să se întoarcă să-i mângâie sau să-i ia înapoi, iar învățătoarele ajunseseră la disperare.

Fratele meu mai mic a fost admis în clasa învățătoarei Delcati; eu, la învățătorul Perboni, sus, la etajul întâi. La ora zece eram toți în clasă: cincizeci și patru, doar cincisprezece sau șaisprezece dintre colegii mei dintr-a doua, printre care Derossi, cel care ia întotdeauna premiul întâi.

Gândindu-mă la pădurile, la munții unde mi-am petrecut vara, școala mi s-a părut atât de mică și de tristă! Mă gândeam din nou la învățătorul meu dintr-a doua, atât de bun, care râdea mereu cu noi, mic de statură, că părea un coleg de-al nostru, și îmi părea rău să nu-l mai văd în clasă, cu părul său roșcat și ciufulit.

Învățătorul nostru este înalt, fără barbă, cu părul cărunt și lung și are o cută dreaptă pe frunte; are vocea gravă și se uită țintă la noi toți, unul după altul, parcă ar vrea să ne citească gândurile; și nu râde niciodată.

¹ Legea Casati, intrată în vigoare în 1861 și aplicată până în 1923, extinsă, după unificare, la tot teritoriul Italiei, a reformat învățământul, astfel: școala primară de patru ani era împărțită în două cicluri, inferior, obligatoriu și gratuit (6–7 ani), și superior (8–9 ani); școala secundară de opt ani (10–17 ani) era împărțită în gimnaziu (cinci ani, cu plată, 10–14 ani) sau școli tehnice (10–15 ani) și liceu de trei ani (15–17 ani); universitatea dura patru ani (18–21 ani). Doamna este învățătoare la clasa a treia (n. tr.).

*Învățătorul nostru este înalt, fără barbă, cu părul cărunt
și are o cută dreaptă pe frunte.*

Eu îmi spuneam în sinea mea: „Iată-mă în prima zi de școală. Mai sunt încă nouă luni. Câte teme, câte examene lunare, câtă trudă!” Chiar simțeam nevoia să o găesc pe mama la ieșire și am alergat să-i sărut mâna. Ea îmi spuse:

— Curaj, Enrico! Vom învăța împreună.

Și m-am întors acasă bucuros. Dar nu-l mai am pe învățătorul meu, cu zâmbetul acela binevoitor și vesel, iar școala nu mi se mai pare frumoasă ca altădată.

Învățătorul nostru

marți, 18

Și noul meu învățător îmi place, după această primă dimineață. Pe când intram în clasă, în vreme ce el se așezase deja la locul său, apărea din când în când în ușa clasei câte unul din școlarii săi de anul trecut, pentru a-l saluta; apăreau, îl salutau și treceau:

— Bună ziua, domnule învățător.

— Bună ziua, domnule Perboni.

Unii intrau, îi atingeau ușor mâna și fugeau. Se vedea că țineau la el și că ar fi vrut să se întoarcă la el.

El răspundea:

— Bună ziua – strângea mâinile ce i se întindeau; dar nu se uita la niciunul, la fiecare salut rămânea serios, cu cuta sa dreaptă pe frunte, întors spre fereastră, și privea acoperișul casei din față, și, în loc să se bucure de acele saluturi, părea că suferă.

Apoi se uita la noi, pe rând, atent. În timp ce dicta, coborî să se plimbe printre bănci și, văzând un băiat care avea toată fața plină de bășicuțe roșii, se opri din dictat, îi luă fața în mâini și îl privi; pe urmă îl întrebă ce avea și îi puse o mână pe frunte ca să vadă dacă era fierbinte.

În momentul acela, un băiat din spatele său se sui pe bancă și începu să se strâmbe. El se întoarse numaidecât; băiatul se așeză brusc la loc și rămase nemișcat, cu capul plecat, așteptând pedeapsa. Învățătorul îi puse o mână pe creștet și îi spuse:

— Să nu mai faci niciodată.

Altceva nimic. Se întoarse la catedră și termină dictarea. După ce a terminat, ne privi o clipă în tăcere; apoi spuse foarte încet, cu vocea sa gravă, dar blândă:

— Ascultați. Vom petrece un an împreună. Să încercăm să-l petrecem bine. Învățați și fiți cuminiți. Eu nu am familie. Voi sunteți familia mea. Anul trecut o mai aveam încă pe mama: a murit. Am rămas singur. Nu vă mai am decât pe voi pe lume, nu mai am alt sentiment, alt gând, decât pentru voi. Voi sunteți ca și copiii mei. Eu vă iubesc, trebuie să mă iubiți și voi. Nu vreau să pedepsesc pe nimeni. Arătați-mi că sunteți băieți cu suflet; clasa noastră va fi o familie, iar voi veți fi mângâierea mea și mândria mea. Nu vă cer să-mi făgăduiți prin vorbe; sunt sigur că, în sufletul vostru, deja mi-ați spus da. Și vă mulțumesc.

Chiar atunci intră portarul să anunțe terminarea orelor. Am ieșit toți din bănci într-o liniște deplină. Băiatul care se suise pe bancă se apropie de învățător și îi spuse cu un ușor tremur în glas:

— Vă rog să mă iertați, domnule învățător.

Învățătorul îl sărută pe frunte și îi spuse:

— Du-te, băiete.

O nenorocire

vineri, 21

Anul școlar a început cu o nenorocire. Mergând la școală, în această dimineață, îi repetam tatei spusele învățătorului, când am văzut că strada era plină de lume, care se înghesuia în fața intrării în Secția Baretti. Tatăl meu spuse numaidecât:

— O nenorocire! Anul începe prost!

Intrarăm cu mare greutate. Încăperea spațioasă de la parter era ticsită de părinți și băieți, pe care învățătorii nu izbuteau să-i bage în clase, și toți se întorseseră spre biroul directorului, iar cineva spunea:

— Bietul băiat! Sărmanul Robetti!

Pe deasupra capetelor, în spatele încăperii pline de oameni, se vedea casca unui gardian municipal și capul pleșuv al directorului; apoi intră un domn cu pălărie cu boruri înalte și toți spuseră:

— Este medicul.

Tatăl meu l-a întrebat atunci pe un învățător:

— Ce s-a întâmplat?

— I-a trecut roata peste picior, răspuse acesta.

— I-a rupt piciorul, spuse altcineva.

Era un băiat dintr-a doua, care venind la școală pe strada Dora Grossa¹ și văzând un copil din clasa întâi ciclul inferior scăpat din mâna mamei, căzut în mijlocul străzii, la câțiva pași de un omnibuz² care era să dea peste el, a alergat cu curaj, l-a apucat cu putere, l-a tras și l-a salvat; dar pentru că nu a fost iute să-și tragă înapoi piciorul, roata omnibuzului a trecut peste el. Este fiul unui căpitan de artilerie.

Pe când ni se povesteau toate acestea, intră în încăpere o doamnă ca ieșită din minți, croindu-și cu greu drum prin mulțime: era mama lui Robetti, pe care cineva o chemase; o altă doamnă îi ieși în întâmpinare și se aruncă de gâtul ei, plângând în hohote: era mama copilului salvat. Amândouă dădură buzna în încăpere și se auzi un strigăt disperat:

— O, Giulio! Copilul meu!

O trăsură se opri chiar atunci în fața ușii și, în scurtă vreme, apărură directorul cu băiatul în brațe, care își sprijinea capul pe umărul său, alb la față și cu ochii închiși. Toți amuțiră: nu se auzeau decât hohotele de plâns ale mamei. Directorul se opri o clipă, palid, și cu amândouă mâinile ridică puțin copilul pentru a-l arăta mulțimii. Și atunci învățători, învățătoare, părinți, copii, șoptiră toți într-un glas:

— Bravo, Robetti! Bravo, sărman copil! – și-i trimiteau sărutări; învățătoarele și băieții care se aflau în preajma lui îi sărutară mâinile și brațele.

El deschise ochii și spuse:

¹ Construită în epoca romană, a fost una dintre cele două axe principale ale orașului antic. Stradă principală și prin lungimea sa (963 m), până pe la 1882 era numită de torinezi *Contrada di Dora Grossa* (n. tr.).

² Un fel de trăsură cu mai multe locuri, asemănătoare cu diligența, folosită odinioară în unele orașe mari la transportul în comun al călătorilor (n. tr.).

— Ghiozdanul meu!

Mama micuțului salvat i-l arătă plângând și îi spuse:

— Ți-l duc eu, îngerășul meu drag, ți-l duc eu.

Și în tot acest timp o susținea pe mama rănitului, care își ascundea fața în mâini. Au ieșit, au așezat cu grijă copilul în trăsură, trăsura a pornit. Și atunci am intrat din nou toți în școală, în liniște.

Băiatul din Calabria

sâmbătă, 22

Ieri-seară, în timp ce învățătorul ne dădea vești despre sărmanul Robetti, care multă vreme va trebui să umble în cârje, intră directorul cu un elev nou înscris, un băiat cu chipul negricios, cu părul negru, cu ochii mari și negri, cu sprâncenele dese și împreunate pe frunte, îmbrăcat tot în negru, cu o curea din marochin¹ negru în jurul mijlocului. Directorul, după ce i-a șoptit ceva la ureche învățătorului, a ieșit, lăsându-i-l pe băiat, care se uita la noi cu ochii săi mari și negri, parcă speriat. Atunci, învățătorul îl luă de mână și spuse în fața clasei:

— Voi trebuie să fiți bucuroși. Astăzi intră în clasa noastră un mic italian născut la Reggio di Calabria, care se află la peste cinci sute de mile² de aici. Iubiți-l pe frățiorul vostru venit de departe. El s-a născut într-un ținut plin de glorie, care a dat Italiei oameni iluștri, iar acum îi dă muncitori voinici și soldați viteji; într-una dintre cele mai frumoase regiuni ale patriei noastre, unde sunt păduri întinse și munți înalți, locuită de o populație înzestrată cu o inteligență vie și plină de curaj. Iubiți-l, astfel încât să nu bage de seamă că este departe de orașul unde s-a născut; arătați-i că un băiat italian, în oricare școală italiană ar pune piciorul, găsește întotdeauna frățiori.

¹ Piele fină de capră tăbăcită vegetal, cu desene în relief sau în culori (n. tr.).

² Unitate de măsură pentru distanțele terestre folosită în trecut; (azi) unitate de măsură egală cu 1 609,3 m, folosită în Marea Britanie și în SUA (n. tr.).

Acestea fiind spuse, însemnă pe harta de perete a Italiei locul unde se află Reggio di Calabria.

Apoi spuse cu voce tare:

— Ernesto Derossi!

Este cel care ia întotdeauna premiul întâi. Derossi se ridică.

— Vino aici, spuse învățătorul.

Derossi ieși din bancă și se duse lângă catedră, în fața băiatului din Calabria.

— În calitate de premiant al clasei, îi spuse învățătorul, strânge-l în brațe și spune-i „bine ai venit!”, în numele întregii clase, noului coleg; îmbrățișarea fiilor Piemontului dată unui fiu al Calabriei.

Derossi îl îmbrățișă pe calabrez, spunând cu vocea sa clară:

— Bine ai venit!

Și acesta din urmă îl sărută cu putere pe amândoi obrazii. Toți băieții au aplaudat.

— Liniște, strigă învățătorul, la școală nu se aplaudă!

Dar se vedea că era bucuros. Și băiatul din Calabria era bucuros. Învățătorul îi stabili locul și îl conduse la bancă. Apoi mai spuse:

— Să țineți minte ceea ce vă spun acum. Pentru ca acest lucru să se poată întâmpla, ca un băiat din Calabria să se simtă ca acasă la el la Torino și ca un copil din Torino să se simtă ca acasă la el la Reggio di Calabria, țara noastră a luptat vreme de cincizeci de ani și treizeci de mii de italieni și-au pierdut viața. Voi trebuie să vă respectați, să vă iubiți; dar acela dintre voi care l-ar jigni pe acest nou coleg pentru că nu s-a născut în regiunea noastră, nu ar fi vrednic să mai ridice niciodată ochii din pământ când trece drapelul tricolor.

Îndată ce băiatul calabrez se așeză la locul său, vecinii îi dăruiră tocuri și o gravură¹, iar un alt băiat, din ultima bancă, îi trimise un timbru din Suedia.

¹ Imagine imprimată după un desen gravat pe o placă de cupru sau de lemn; stampă (n. tr.).

Colegii mei

marți, 25

Băiatul care i-a trimis timbrul copilului din Calabria îmi place cel mai mult dintre toți. Se numește Garrone, este cel mai mare din clasă, are aproape paisprezece ani, capul mare, lat în spate; este bun la suflet, se vede când zâmbește; dar pare că gândește mereu ca un om mare. Acum îi cunosc deja pe mulți dintre colegii mei. Îmi mai place unul, se numește Coretti și poartă un tricou de culoarea ciocolatei și o șapcă din păr de pisică; mereu vesel, este fiul unui negustor de lemne, care a fost soldat în războiul din '66¹, în careul² prințului Umberto³, și se spune că are trei medalii. Mai este micuțul Nelli, un biet cocoșat, plâpând și tras la față. Mai este unul foarte bine îmbrăcat, care își scutură mereu firele de păr de pe haine, și care se numește Votini.

În banca din fața mea stă un băiat poreclit „micul zidar”, fiindcă tatăl său este zidar; o față rotundă ca un măr, cu un nas borcănat; el are o îndemânare deosebită, știe să imite „buza de iepure”⁴ și toți îl pun să se strâmbe și se prăpădesc de râs; poartă o pălărie mică cu bor moale, pe care o ține mototolită în buzunar ca o batistă. Lângă „micul zidar” stă Garoffi, un lungan slab, cu nasul acvilin și ochii foarte mici, care face întruna negoț cu penițe, ilustrații și cutii de chibrituri, și își scrie lecția în palmă, pentru a o putea citi pe furiș.

Mai este apoi un „domnișor”, Carlo Nobis, care pare foarte îngâmfat, și stă între doi băieți ce îmi sunt simpatici: fiul unui fierar, îmbrăcat, ca într-un sac, într-o haină care îi ajunge până la genunchi, palid, că pare mereu bolnav, are veșnic un aer speriat și nu râde

¹ Al Treilea Război de Independență (20 iunie–12 august 1866) a fost purtat de trupele Regatului Italiei împotriva armatelor Imperiului Austriac (n. tr.).

² Trupă dispusă în formă de pătrat pentru a putea respinge atacurile inamicului din patru părți (n.tr.).

³ Umberto I de Savoia a comandat Divizia XVI Infanterie, reușind să respingă atacurile ulanilor austrieци, fiind decorat cu Medalia de aur „Virtutea militară” (n. tr.).

⁴ Anomalie congenitală care constă în faptul că buza este ușor despicată (ca la iepure) (n. tr.).

niciodată; și unul cu părul roșcat, care are un braț paralizat și îl poartă legat de gât: tatăl său a plecat în America, iar mama sa umblă încoace și încolo să vândă zarzavaturi.

Vecinul meu din stânga, Stardi, mic și îndesat, mai că nu are gât, e un tip curios, un îmbufnat care nu vorbește cu nimeni și pare că nu pricepe prea multe, dar este atent la învățător, nici nu clipește, cu fruntea încruntată și cu dinții încleștați: și dacă îl întreabă cineva ceva când învățătorul vorbește, prima și a doua oară nu răspunde, iar a treia oară îi trage un picior. Și are alături un nerușinat și un rău, unul care se numește Franti, care a fost deja eliminat de la o altă școală. Mai sunt și doi frați, îmbrăcați la fel, care seamănă ca două picături de apă, și poartă amândoi pălării calabreze¹, cu pană de fazan. Dar cel mai drăguț dintre toți, cel care are o inteligență vie, care va fi cu siguranță primul și în acest an este Derossi; iar învățătorul, care a înțeles acest lucru, îi pune mereu întrebări. Eu însă țin extrem de mult la Precossi, fiul fierarului, acela cu haina lungă, care pare mai mereu bolnăvior; unii spun că tatăl său îl snopește în bătaie; este foarte timid și de fiecare dată când întreabă ceva sau se atinge ușor de cineva spune: „Iartă-mă” și se uită cu ochi blânzi și triști. Dar Garrone este cel mai mare și cel mai bun.

O faptă generoasă

miercuri, 26

Pe Garrone am început să-l cunosc chiar în această dimineață. Când am intrat în clasă, puțin mai târziu, fiindcă mă oprise învățătoarea de la clasa întâi ciclul superior să mă întrebe la ce oră putea să vină la noi acasă, învățătorul nu venise încă, și trei sau patru băieți îl necăjeau pe bietul Crossi, acela cu părul roșcat, care are un braț paralizat și a cărui mamă vinde zarzavaturi. Îl împungeau cu riglele, îi aruncau în față coji de castane și îi spuneau „schilodule” și

¹ Pălărie cu calota ascuțită, panglici și tiv de piele la bor. Astăzi face parte din uniforma vânătorilor de munte (n. tr.).

„monstrule”, imitându-l, cu brațul legat de gât. Iar el singur-singurul în bancă, foarte palid, stătea și asculta, uitându-se când la unul, când la altul cu o privire rugătoare, ca să-l lase în pace. Dar ceilalți îl luau tot mai mult în râs, iar el începu să tremure, roșu de furie. Pe neașteptate, Franti, urâtul ăla, sări pe o bancă și, prefăcându-se că duce două coșuri în mână, o imită pe mama lui Crossi, când venea să-și aștepte fiul la poartă, pentru că acum este bolnavă. Mulți au început să râdă cu lacrimi. Atunci Crossi își pierdu cumpătul, apucă o călimară și i-o aruncă în cap cu toată puterea; dar Franti se eschivă, iar călimara îl lovi în piept pe învățătorul care tocmai intra.

Toți fugiră la locurile lor și făcură liniște, speriați.

Învățătorul, palid, urcă la catedră și întrebă supărat:

— Cine a fost?

Nu răspunse nimeni. Învățătorul întrebă din nou, ridicând și mai mult glasul:

— Cine?

Atunci Garrone, făcându-i-se milă de bietul Crossi, se ridică brusc și spuse fără șovăială:

— Eu!

Învățătorul se uită la el, se uită și la școlarii surprinși, apoi spuse cu voce calmă:

— Nu ești tu.

Iar după o clipă, adăugă:

— Vinovatul nu va fi pedepsit. Să se ridice în picioare!

Crossi se ridică și spuse plângând:

— Mă băteau și mă insultau, m-am pierdut cu firea, am aruncat...

— Stai jos, spuse învățătorul. Să se ridice în picioare cei care l-au provocat.

Patru elevi s-au ridicat, cu capul plecat.

— Voi, spuse învățătorul, ați insultat un coleg care nu v-a provocat, v-ați bătut joc de un nenorocit, ați bătut un copil neputincios, care nu se poate apăra. Ați săvârșit una din faptele cele mai josnice, cele mai rușinoase, cu care se poate murdări o faptură omenească. Lașilor!

Acestea fiind zise, coborî printre bănci, îl luă de bărbie pe Garrone, care stătea cu capul plecat, și, ridicându-i capul, se uită țintă la el și îi spuse:

— Tu ai un suflet nobil.

Garrone, prinzând momentul favorabil, murmură câteva cuvinte la urechea învățătorului; iar acesta, întors spre cei patru vinovați, spuse brusc:

— Vă iert.

Învățătoarea mea de la clasa întâi ciclul superior

joi, 27

Învățătoarea mea s-a ținut de cuvânt, a venit azi la noi acasă, în momentul în care eram pe punctul de a ieși cu mama să ducem rufărie unei femei sărace, recomandată de ziarul *Gazzetta*¹. De un an nu mai trecuse pe la noi. Toți am primit-o cu mare bucurie. Este veșnic aceeași, scundă, cu voalul său verde în jurul pălăriei, îmbrăcată simplu și pieptănată urât, pentru că nu are timp să se aranjeze; dar puțin mai palidă decât anul trecut, cu câteva fire de păr alb și tușește întruna. Mama a întrebat-o:

— Și sănătatea, draga mea? Nu vă îngrijiți îndeajuns!

— Eh, n-are importanță, a răspuns, cu zâmbetul ei vesel și totodată melancolic.

— Vorbiți prea tare, a adăugat mama, vă agitați prea mult pentru copiii dumneavoastră.

E adevărat; glasul ei se aude întruna; îmi amintesc de vremea când mergeam la ea la școală: vorbește neîncetat, vorbește pentru a capta atenția băieților și nu stă o clipă jos.

¹ Cotidian apărut la Torino la 9 februarie 1867 (astăzi se numește *La Stampa*), editat în tipografia din strada Dora Grossa; avea un tiraj de 7 000–8 000 de exemplare în două ediții, de dimineață și de după-amiază (n. tr.).

Eram foarte sigur că o să vină, pentru că nu își uită niciodată elevii; își amintește numele lor ani la rând; în zilele cu examene lunare, fuge să-l întrebe pe director ce note au primit; îi așteaptă la ieșire și îi pune să-i arate compunerile ca să vadă dacă au făcut progrese; și mulți vin încă să o vadă la gimnaziu, acum în pantaloni lungi și cu ceas la mână. Chiar azi s-a întors foarte agitată de la pinacotecă¹, unde își însoțise băieții, la fel ca în anii trecuți, pentru că în fiecare joi îi ducea pe toți la un muzeu, oferindu-le toate explicațiile necesare. Biata învățătoare a slăbit și mai mult. Dar este tot vioaie, se înflăcărează mereu când vorbește despre școala sa.

A vrut să revadă patul în care m-a văzut zăcând acum doi ani și care acum este al fratelui meu; s-a uitat la el o clipă și nu putea să scoată o vorbă. A trebuit să plece în grabă să-l viziteze pe un băiat din clasa ei, fiul unui șelar, bolnav de pojar; și, în plus, avea o mulțime de lucrări de corectat, toată seara avea de lucru, iar înainte de venirea nopții mai trebuia să dea o meditație la aritmetică unei negustorese.

— Ei bine, Enrico, mi-a spus la plecare, o mai iubești pe învățătoarea ta acum, când rezolvi probleme grele și scrii compuneri lungi?

M-a sărutat, iar din capătul scării mi-a mai spus:

— Să nu mă uiți, Enrico!

O, buna mea învățătoare, niciodată, niciodată nu am să te uit! Și când voi fi mare, o să-mi aduc aminte de tine și o să vin să te văd în mijlocul băieților tăi; și ori de câte ori voi trece pe lângă o școală și voi auzi glasul unei învățătoare, o să mi se pară că aud glasul tău și o să mă gândesc din nou la cei doi ani pe care i-am petrecut la tine la școală, unde am învățat atâtea lucruri, unde te-am văzut de atâtea ori bolnavă și obosită, dar mereu grijulie, mereu indulgentă, disperată când cineva căpăta deprinderea de a scrie urât, tremurând când inspectorii ne examinau, fericită când făceam impresie bună, blândă întotdeauna și dragăstoasă ca o mamă. Niciodată, niciodată nu am să te uit, draga mea învățătoare!

¹ Muzeu în care se expune o colecție mare de tablouri (n. tr.).

Într-o mansardă

vineri, 28

Ieri-seară, cu mama și cu sora mea Silvia am plecat să ducem rufărie femeii sărace recomandate de ziar: eu duceam pachetul, Silvia avea ziarul, cu inițialele numelui și adresa. Am urcat până sub acoperișul unei clădiri înalte, pe un coridor lung, unde erau multe uși. Mama a bătut la ultima dintre ele: ne deschise o femeie încă tânără, blondă și slabă, pe care mi s-a părut imediat că o mai văzusem alte dăți, cu același batic albastru pe cap.

— Dumneavoastră sunteți cea din ziar, așa-i? întrebă mama.

— Da, doamnă, eu sunt.

— Ei bine, v-am adus puțină rufărie.

Femeia ne mulțumea și ne binecuvânta și nu mai isprăvea. Între timp, eu am văzut într-un colț al camerei goale și întunecoase un băiat așezat în genunchi dinaintea unui scaun, întors cu spatele la noi, ce părea că scrie: și chiar scria, ținând foaia de hârtie pe scaun și călimara pe podea. Cum de reușea să scrie așa pe întuneric? În vreme ce mă întrebam în sinea mea, iată că dintr-o dată recunosc părul roșcat și haina de aba¹ a lui Crossi, fiul vânzătoarei de zarzavaturi, acela cu brațul paralizat. I-am spus în șoaptă mamei, în timp ce femeia punea rufele la locul lor.

— Taci! îmi răspunse mama. Poate că se rușinează, văzându-te că îți faci pomană cu mama lui. Nu-l striga!

Dar chiar în acel moment, Crossi se întoarse, eu mă simțeam cam stânjenit, el zâmbi, și atunci mama mă împinse să alerg să-l îmbrățișez. Eu l-am îmbrățișat, el s-a ridicat în picioare și m-a luat de mână.

— Iată-mă aici singură cu acest băiat, îi spunea în momentul acela mama lui mamei mele, soțul este în America de șase ani, iar eu, bolnavă pe deasupra, nu mai pot să umblu de colo colo cu zarzavaturile ca să câștig acei câțiva bănuți. Nu ne-a rămas nici măcar o măsură pentru bietul meu Luigino, ca să-și facă temele. Când aveam

¹ Țesătură groasă de lână, de obicei albă, din care se fac haine țărănești (n. tr.).

tejgheaua jos la poartă, măcar putea să scrie pe tejghea; acum mi-au luat-o. Nici măcar puțină lumină nu are, ca să învețe fără să-și strice ochii. E o minune că pot să-l trimit la școală, asta pentru că primăria îi dă cărțile și caietele. Sărmanul meu Luigino, ce drag i-ar fi să învețe! Sunt o biată femeie vrednică de milă!

Atunci mama i-a dat tot ce avea în poșetă, l-a sărutat pe băiat și aproape că plângea când am plecat. Și avea multă dreptate când mi-a spus:

— Uită-te la bietul băiat, cum e nevoit să învețe, iar ție, care ai tot ce-ți trebuie, ți se pare grea învățătura! Ah! Dragul meu Enrico, este mai vrednică de răsplată munca lui de fiecare zi decât munca ta de un an întreg. Acestor copii ar trebui să li se dea premiul întâi!

Școala

vineri, 28

Da, dragul meu Enrico, învățătura ți se pare grea, cum bine îți spune mama; nu te văd încă mergând la școală cu sufletul plin de hotărâre și cu chipul surâzător; cum aș vrea eu. Tu ești și acum încăpățânat. Dar ascultă: gândește-te o clipă ce nenorocită, ce vrednică de dispreț ar fi ziua ta, dacă nu te-ai duce la școală! Cu mâinile împreunate a rugă, la sfârșit de săptămână, ai cere să te reîntorci, chinuit de plictiseală și copleșit de rușine, scârbit de jocurile tale și de viața ta.

Toți, toți învață acum, dragul meu Enrico. Gândește-te la muncitorii care se duc la școală seara, după ce au trudit toată ziua, la femeile, la fetele din popor care se duc la școală duminica, după ce au muncit toată săptămâna, la soldații care pun mâna pe cărți și caiete când se întorc istoviți de la instrucție; gândește-te la copiii muți și orbi, care totuși învață, și chiar la prizonieri, căci și ei învață să citească și să scrie.

Gândește-te, dimineața când pleci, că în aceeași clipă, chiar în orașul tău, alți treizeci de mii de copii se închid ca și tine, pentru trei

ore, într-o încăpere ca să învețe. Gândește-te la nenumărații copii care, aproximativ la aceeași oră, se duc la școală în toate țările, cercetează-i cu imaginația, cum merg, merg, pe ulițele satelor liniștite, pe străzile din orașele zgomotoase, de-a lungul țărmurilor de mare și pe malurile lacurilor, undeva sub un soare torid, altundeva printre cețuri, cu barca în țările întretăiate de canale, călare pe câmpiile întinse, cu sania prin zăpadă, prin văi și pe coline, prin păduri și prin puhoai, pe poteci neumbrate de munte, singuri, doi câte doi, în grupuri, în șiruri nesfârșite, toți cu cărțile sub braț, îmbrăcați în mii de feluri, vorbind mii de limbi, de la ultimele școli ale Rusiei, aproape pierdute printre ghețuri, la ultimele școli din Arabia, umbrite de palmieri, milioane și milioane, toți învățând în sute de forme diferite aceleași lucruri; imaginează-ți acest vast furnicar de copii care se trag din sute de popoare, această amplă mișcare din care faci parte și tu și gândește-te: „Dacă această mișcare ar înceta, umanitatea s-ar prăbuși din nou în sălbăticie; această mișcare înseamnă progres, speranță, ea este gloria lumii”.

Curaj, așadar, mic soldat al acestei armate uriașe. Cărțile sunt armele tale, clasa este grupa¹ ta, câmpul de luptă este pământul întreg, iar victoria reprezintă civilizația umană. Să nu fii niciodată un soldat laș, dragul meu Enrico!

TATA

Micul patriot din Padova

Povestire lunară

sâmbătă, 29

Nu voi fi un *soldat laș*, nu; dar m-aș duce mult mai bucuros la școală, dacă învățătorul ne-ar istorisi în fiecare zi o povestire ca cea din această dimineață. În fiecare lună, spuse el, ne va istorisi una,

¹ Cea mai mică subunitate militară de instrucție și de luptă (n. tr.).

ne-o va da de scris și va fi întotdeauna povestirea unei fapte frumoase și adevărate, făcută de un copil. Aceasta se intitulează *Micul patriot din Padova*. Iată întâmplarea.

Un piroscaf¹ francez a plecat din Barcelona, oraș în Spania, spre Genova, și se aflau la bord francezi, italieni, spanioli, elvețieni. Era printre ei și un băiat de unsprezece ani, prost îmbrăcat, singur, ce stătea mereu deoparte, ca un animal sălbatic, uitându-se pieziș la toți ceilalți. Și avea mare dreptate să-i privească pe toți pieziș.

Cu doi ani în urmă, părinții săi, țărani din împrejurimile Padovaiei, îl vânduseră șefului unei trupe de saltimbanci², care, după ce l-a învățat să facă acrobații tot trăgându-i pumni, picioare și ținându-l nemâncat, l-a luat cu el în Franța și în Spania, bătându-l neîncetat și ținându-l mereu flămând. Ajuns la Barcelona, nemaiputând suporta loviturile și înfometarea, fiind într-o stare vrednică de milă, a fugit de la călăul său și s-a dus să ceară protecție consulului italian, care, înduioșat, l-a imbarcat pe acel piroscaf, dându-i o scrisoare către chestorul³ din Genova, care trebuia să-l trimită înapoi la părinții săi; la părinții care îl vânduseră ca pe o vită.

Bietul băiat era zdrențaros și bolnăvior. Îi dăduseră o cabină la clasa a doua. Toți se uitau lung la el; unii îi puneau întrebări, dar el nu răspundea și părea că îi urăște și îi disprețuiește pe toți, atât de mult îl înăspriseră și îl înrăiseră lipsurile și loviturile. Trei călători, totuși, tot insistând cu întrebările, reușiră să-l facă să-și dezlege limba și în puține cuvinte necizelate, amestecate cu dialectul din regiunea Veneto, cu spaniola și cu franceza, își spuse povestea. Cei trei călători nu erau italieni, dar l-au înțeles și, un pic din compasiune, un pic pentru că erau amețiți de vin, îi dădură bani, glumind și îmboldindu-l să povestească și alte lucruri; și pentru că, în clipa aceea, câteva doamne intraseră în salon, toți trei, pentru a se face remarcați, îi mai dădură niște bani, strigându-i:

— Ia banii ăștia! Ia-i și pe ăștia!, făcând să sune monedele pe masă.

¹ (Ieșit din uz) Navă acționată cu aburi (n. tr.).

² Actor de circ cu înfățișare caraghioasă, care execută exerciții acrobatiche ușoare; paiată, măscărici, clown (n. tr.).

³ Șeful unei chesturi (diviziune) de poliție (n. tr.).

*Era printre ei și un băiat de unsprezece ani, prost îmbrăcat, singur,
ce stătea mereu deoparte, ca un animal sălbatic...*

Băiatul băgă toți banii în buzunar, mulțumind cu jumătate de gură, cu felul său morocănos de a fi, dar cu o privire pentru prima oară zâmbitoare și afectuoasă. Apoi se cățăără în cabina sa, trase perdeaua și stătu liniștit, gândindu-se la treburile sale. Cu banii aceia putea să ciugulească ceva gustos la bord, după doi ani în care și-a câștigat greu pâinea; putea să-și cumpere o haină, îndată debarcat la Genova, după doi ani în care se îmbrăcase în zdrențe; și mai putea, ducându-i acasă, să fie primit mai bine de tatăl său și de mama sa, cum nu l-ar fi primit dacă ar fi venit cu mâna goală. Banii aceia erau pentru el o mică avere. La asta se gândea el, mângâiat sufletește, de după perdeaua cabinei sale, pe când cei trei călători stăteau de vorbă, așezați la masa de prânz, în mijlocul salonului de la clasa a doua. Beau și discutau despre călătoriile lor și despre țările pe care le văzuseră și, din vorbă în vorbă, ajunseră să discute despre Italia. A început unul să se plângă de hoteluri, un altul, de căile ferate și apoi toți laolaltă, înflăcăându-se, începură să vorbească de rău despre orice. Unul ar fi preferat să călătorească în Laponia; un altul spunea că nu a găsit în Italia decât escroci și tâlhari de drumul mare; al treilea, că funcționarii italieni nu știu să citească.

— Un popor incult, repetă primul.

— Murdar, adăugă al doilea.

— De ho..., exclamă al treilea; și voia să spună „hoți”, dar nu putu să-și sfârșească vorba: o ploaie de monede și de jumătăți de liră se prăvăli peste capetele lor și pe umerii lor, săriră pe masă și pe podea cu un zgomot infernal. Toți trei se ridicară furioși, uitându-se în sus, și mai primiră un pumn de monede drept în față.

— Luați-vă banii înapoi, spuse cu dispreț băiatul, de după perdeaua cușetei, eu nu accept pomană de la cei care îmi ponegrec țara.

I. REPERE CRONOLOGICE

La 31 octombrie 1846 se naște în Oneglia (Imperia) Edmondo De Amicis, jurnalist, romancier, prozator, autor al unor jurnale de călătorie la modă în epocă. Părinții lui se numeau Francesco și Teresa Busseti.

Își începe studiile la Cuneo, localitate în care familia sa se mută – în 1848. Le continuă în Torino, unde face liceul. Apoi se înscrie la Academia Militară din Modena. După absolvire, participă la Al Treilea Război de Independență Italian, din 1866.

Primele sale scrieri datează din această perioadă și sunt schițe despre viața soldățească, pe care le publică inițial în ziarul florentin „Italia militară”, al cărei editor devine în 1867. Acestea vor fi adunate în diferite volume de proză – *Viața militară* (1868); *Nuvele* (1972) și altele.

Ulterior, De Amicis renunță la cariera pentru care s-a pregătit, devenind jurnalist militar.

Până la apariția celui mai cunoscut roman al său, *Cuore* (1886), acesta publică numeroase jurnale de călătorie, eseuri, ba chiar și poezii.

Cuore a apărut în ziua deschiderii școlilor din Italia și, în acel an, a fost reeditat de patruzeci de ori.

Edmondo De Amicis a mai scris și *Romanul unui învățător* (1890), *Dragoste și gimnastică* (1892), *Tânăra învățătoare a muncitorilor* (1895).

Scriitorul a trecut la cele veșnice la 11 martie 1908 la Bordighera, în Italia.

II. ȘTIAI? AFLĂ MAI MULTE!

- Romanul *Cuore* a fost tradus în peste 25 de limbi.

Este considerat o capodoperă a literaturii italiene pentru copii, alături de *Aventurile lui Pinocchio*, de Carlo Collodi. Ce asemănări există între aceste cărți?

- În limba italiană, „cuore” înseamnă inimă. De ce crezi că volumul lui Edmondo De Amicis se numește astfel?

- Despre opera scriitorului italian, criticul G. Morpurgo spunea că: „Este la modă să apreciezi opera lui De Amicis. Marea dorință de bine care îl animă trebuie să ne facă să-i iertăm anumite defecte: sentimentalismul excesiv, monotonia, oboseala. Fără să fi fost ceea ce numim un mare scriitor, De Amicis rămâne totuși un prozator clar, plăcut, pe care copiii italieni îl vor iubi mereu. Și nu numai copiii”¹. Ești sau nu de acord cu opinia exegetului? Argumentează.

III. ALTFEL – DESPRE CUORE

1. Recitește aceste fragmente din scrisorile pe care tatăl și mama i le trimit lui Enrico. Apoi răspunde la întrebări:

„Fiule, respectă-l, iubește-l pe învățătorul tău. Iubește-l pentru că tatăl tău îl iubește și îl respectă; pentru că el își dedică viața binelui atâtor copii care îl vor uita, iubește-l pentru că îți deschide și îți luminează inteligența și îți educă sufletul; pentru că, într-o zi, când vei fi om matur și nu vom mai fi în viață nici

¹ Livia Mărcan, *Edmondo De Amicis și literatura italiană pentru copii*, în „Orizonturi culturale”, anul VII, nr. 10, octombrie 2018. Articolul este disponibil la http://www.orizonturiculturale.ro/ro_proza_Edmondo-De-Amicis.html

eu, nici el, imaginea lui îți va reveni deseori în minte alături de a mea, iar atunci, ai să vezi anumite expresii de durere și de oboseală de pe chipul său blajin de om cinstit, la care acum nu ești atent, ți le vei aminti și îți vor trezi sentimente de compasiune, chiar și după treizeci de ani; și îți va fi rușine, vei încerca un sentiment de tristețe pentru că nu l-ai iubit, pentru că te-ai purtat urât cu el. (...) Eu nu sunt mulțumit de afecțiunea pe care o ai pentru mine, dacă nu o ai și pentru toți aceia care îți fac bine, iar dintre aceștia învățătorul tău este cel dintâi, după părinții tăi, firește. Iubește-l așa cum ai iubi un frate de-al meu, iubește-l când te mângâie și când te dojenește, când este drept și când ți se pare că este nedrept, iubește-l când este vesel și binevoitor, dar iubește-l și mai mult când îl vezi trist. Iubește-l întotdeauna! Și rostește mereu cu venerație acest nume – învățător – care, după acela de părinte, este cel mai nobil, cel mai frumos nume pe care poate să-l dea un om unui alt om.” (Tata)

„Școala este ca o mamă, dragul meu Enrico: ea te-a luat din brațele mele când abia vorbeai, iar acum mi te dă înapoi mare, puternic, bun, silitor: fie binecuvântată, iar tu să nu o uiți niciodată, fiule! Oh, e imposibil ca tu să o uiți. Vei deveni bărbat, vei străbate lumea în lung și în lat, vei vedea orașe nesfârșite și monumente minunate, și pe multe dintre ele chiar le vei uita; dar această modestă clădire albă, cu aceste obloane închise, și această mică grădină, unde a înflorit prima floare a inteligenței tale, tu o vei vedea până în ultima zi a vieții tale, așa cum și eu voi vedea casa în care ți-am auzit glasul pentru prima oară – ce este școala, pentru tine?” (Mama)

- De ce merită învățătorul lui Enrico să fie iubit de copii?
- De ce îți îndrăgești tu profesorii?
- Ce câștiguri a adus școala, în viața lui Enrico?
- Ce câștiguri a adus școala, în viața ta?
- Ce înseamnă școala pentru tine?

2. Imaginează-ți că ești Enrico. Alege una dintre scrisorile incluse în această carte. Scrie un răspuns la epistola aleasă de tine.

3. Valorificând sugestiile textului, creează cvintete, pornind cu următoarele cuvinte-cheie și/sau de la următoarele sintagme: *Enrico, jurnal, amintiri din școală, inimă de copil.*

Regulile de alcătuire a cvintetului:

a. primul vers este – de regulă – un cuvânt (un substantiv), care se referă la temă (în situația de față, poți alege și o sintagmă);

b. al doilea vers este alcătuit din două cuvinte (adjective) și arată însușirile substantivului din întâiul vers;

c. al treilea conține trei cuvinte (verbe) și exprimă acțiuni ale cuvântului-temă;

d. al patrulea vers este format din patru cuvinte (de regulă, acestea alcătuiesc o propoziție care se referă la temă);

e. al cincilea vers este format dintr-un singur cuvânt și reprezintă o concluzie.

4. Joacă-te! Deschide această carte, la întâmplare, de trei ori. Transcrie prima frază pe care o citești. Redactează, apoi, un scurt text de prezentare a cărții, în care să incluzi și frazele transcrise.

5. Cu care dintre următoarele citate asociezi romanul *Cuore*? De ce?

• „Nu e armă mai puternică decât inima curată”. (Ioan Slavici)

• „Numai cu inima vezi bine. Miezul lucrurilor nu se arată ochilor.” (Antoine de Saint-Exupery)

• „Îți poți transforma viața schimbându-ți inima”. Max Lucado

6. Alege una dintre ilustrațiile romanului. Prezintă contextul sau întâmplarea la care se referă aceasta.

7. Ilustrează și tu, printr-un desen, un capitol, o întâmplare sau o secvență preferată din *Cuore*.

CUPRINS

Pledoarie pentru un roman vechi și (prea) sentimental.....5

OCTOMBRIE

Prima zi de școală	9
Învățătorul nostru	12
O nenorocire	13
Băiatul din Calabria	15
Colegii mei	17
O faptă generoasă.....	18
Învățătoarea mea de la clasa întâi ciclul superior	20
Într-o mansardă	22
Școala	23
Micul patriot din Padova	24

NOIEMBRIE

Coșarul	28
Ziua morților	31
Prietenul meu Garrone	32
Cărbunarul și domnul	34
Învățătoarea fratelui meu	37
Mama mea	39
Colegul meu Coretti	40
Directorul	45
Soldații	47
Protectorul lui Nelli	48
Primul din clasă	50
Mica „santinelă” din Lombardia	52
Săracii	58

DECEMBRIE

Afaceristul	60
Vanitate	62
Prima ninsoare	63
„Micul zidar”	65
Un bulgăre de zăpadă	66
Învățătoarele	69
Acasă la rănit	70
Micul copist florentin	72
Voința	78
Gratitudine	79

IANUARIE

Învățătorul suplinitor	81
Biblioteca lui Stardi	82
Fiul fierarului	84
O vizită frumoasă	85
Funeraliile regelui Victor Emanuel al II-lea	87
Franti dat afară din clasă	89
Toboșarul sard	90
Dragostea de patrie	98
Invidie	100
Mama lui Franti	101
Speranță	104

FEBRUARIE

O insignă meritată	106
Intenții bune	108
Trenulețul	109
Îngâmfare	111
Răniți la lucru	112
Deținutul	114
Infirmerul tatei	117
Atelierul de fierărie	124
Mica paiată	127
Ultima zi de carnaval	130

Copiii orbi	133
Învățătorul bolnav	139
Strada	141

MARTIE

Cursurile serale	144
Lupta	146
Părinții băieților	147
Numărul 78	150
Mititelul mort	152
În ajun de 14 martie	153
Împărțirea premiilor	155
Cearta	159
Sora mea	161
Sângele micului erou din Romagna	162
„Micul zidar” muribund	168
Contele Cavour	170

APRILIE

Primăvara	173
Regele Umberto	174
La azilul de copii	179
La gimnastică	184
Învățătorul tatălui meu	187
Convalescență	196
Prieteni muncitori	198
Mama lui Garrone	199
Giuseppe Mazzini	201
Medalia pentru merite cetățenești	202

MAI

Copiii rahitici	207
Sacrificiul	209
Incendiul	210
De la Apenini la Anzi	214
Vară	245

Poezie	246
Surdomuta	248

IUNIE

Garibaldi	256
Armata	258
Italia	261
32 de grade	262
Tatăl meu	264
Pe dealurile din apropiere	265
Împărțirea premiilor acordate muncitorilor	269
A murit învățătoarea mea	271
Mulțumesc	273
Naufragiu	275

IULIE

Ultima pagină a mamei mele	282
Examenele	283
Ultimul examen	285
Adio	287

Află mai multe... și spune ce crezi

I. Repere cronologice.....	291
II. Știi? Află mai multe!	292
III. Altfel – despre <i>Cuore</i>	292
IV. Ce poți face, după ce ai citit cartea? 30 de idei pentru o lectură creativă	295